

تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

تاملی فقهی بر احکام بلوغ و رشد مبتنی بر ادله پزشکی

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا کیخا

استاد مشاور:

دکتر عباسعلی معین

محقق و نگارنده:

علی کیقبادی

مهرماه ۹۸

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان تاملی فقهی بر احکام بلوغ و رشد مبتنی بر ادله پزشکی قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد توسط دانشجو علی کیقبادی با راهنمایی استاد دکتر پایان نامه تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

(نام و امضاء دانشجو)

علی کیقبادی

این پایان نامه واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ / / توسط هیئت داوران بررسی و درجه به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما:

استاد مشاور:

داور ۱:

داور ۲:

نماینده تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب علی کیقبادی تعهد می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان‌نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: علی کیقبادی

امضاء

تقدیم:

به پدر و مادر عزیزم که وجودم جز هدیه وجودشان نیست و همسر عزیزم که با صبرش در تمامی لحظات رفیق راهم بود .

و به استادان فرزانه و فرهیخته ای که در راه کسب علم و معرفت مرایاری نمودند.

امیدوارم قادر به درک زیبایی های وجودشان باشم.

سپاسگزاری :

شکرشایان نثار ایزدمنان که توفیق را رفیق راهم ساخت تا این پایان نامه رابه پایان برسانم .

بدینوسیله برحسب وظیفه بر خود واجب می دانم باکمال خلوص و فروتنی از استادفاضل و اندیشمند جناب آقای دکتر محمدرضا کیخا که به عنوان استادراهنما همواره این حقیر رامورد لطف ومحبت خود قرار داده وبا نکته های دلایز همواره راهنما وراه گشای نگارنده دراتمام واکمال پایان نامه بوده است سپاسگزاری وقدردانی نمایم واز سایر اساتید فرزانه وفرهیخته گروه الهیات-فقه ومبانی حقوق اسلامی که ازمحضر پرفیض تدریسهشان بهره ها برده ام تشکر وقدردانی می نمایم.

چکیده

یکی از موضوعات فقهی که در حال حاضر از اهمیت خاصی برخوردار است و اکثر کشورها به خصوص در زمینه مسئولیت های کیفری به آن توجه دارند بلوغ و رشد است به همین علت در این تحقیق بر آن شدیم تا به بررسی فقهی احکام بلوغ و رشد مبتنی بر ادله پزشکی بپردازیم و هدف را مشخص کردن شرط بلوغ و رشد تعیین کنیم که چه زمانی یا سنی بلوغ محسوب می شود. پرسش اصلی در این تحقیق این است که احکام و شرایط بلوغ و رشد از دیدگاه فقه و علم پزشکی چیست؟ در این تحقیق با استفاده از روش توصیفی -تحلیلی احکام بلوغ و رشد در فقه و علم پزشکی مطالب تحقیق را بررسی نمودیم. فرضیه تحقیق این است که در فقه برای تعیین بلوغ و رشد سن مشخص و ثابت نظر گرفته شده و در علم پزشکی سن تعیین بلوغ و رشد در افراد متغییر و با توجه به رشد افراد می باشد. با بررسی پژوهش های موجود به این نتیجه رسیده این که که رشد و کمال طبیعی انسان در بلوغ است که باعث حفظ عقل و نسل آدمی می شود و عقلانیت او قدرت و قوت می گیرد این حالت گذر از دوران طفولیت به مرز کمال و رسیدن به رتبه مردان و زنان است از این رو و بر اساس علم پزشکی و آیات قرآنی اگر احتلام در وقت مناسب خود پدید آید بلوغ حاصل می آید و براساس قرآن ، علم پزشکی و دیدگاه بیشتر فقهای اهل سنت و قول مشهور فقهای امامیه، فقط بلوغ جنسی نشانه پایان یافتن دوران کودکی و تحقق کامل مسئولیت بر فرد است.

کلیدواژه ها : بلوغ ، رشد ، فقه ، قرآن ، علم پزشکی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۲	۱-۱- مقدمه
۲	۲-۱- بیان مسأله
۳	۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۴	۴-۱- اهداف تحقیق
۴	۱-۴-۱- هدف اصلی
۴	۲-۴-۱- اهداف فرعی
۵	۵-۱- سوالات تحقیق
۵	۱-۵-۱- سوال اصلی
۵	۲-۵-۱- سوالات فرعی
۵	۶-۱- فرضیه های تحقیق
۵	۱-۶-۱- فرضیه اصلی
۵	۲-۶-۱- فرضیه فرعی
۶	۷-۱- پیشینه تحقیق
۸	۸-۱- روش تحقیق
۸	۹-۱- سازماندهی تحقیق
۹	فصل دوم: تعاریف و مفاهیم نظری
۱۰	۱-۲- بلوغ در لغت
۱۰	۲-۲- تعریف تکلیف
۱۱	۳-۲- عقل در لغت
۱۱	۴-۲- عقل در اصطلاح

۱۲	۵-۲-رشد وتمییز آن از بلوغ
۱۴	۶-۲-مفهوم کیفری رشد
۱۵	۷-۲-تعریف احتلام
۱۶	۷-۲-تعریف حیض
۱۶	۹-۲-تعریف سن
۱۷	۱۰-۲-مفهوم مسئولیت
۱۷	۱۱-۲-مفهوم مسئولیت در قرآن
۱۸	۱۲-۲-سن مسئولیت کیفری
۲۰	۱۳-۲-سن مسئولیت کیفری در قرآن
۲۱	۱۴-۲-سن مسئولیت کیفری در احادیث امامان معصوم علیهم السلام
۲۳	۱۵-۲-پیشینه تاریخی بلوغ
۲۶	فصل سوم: بررسی بلوغ و رشد در فقه و علم پزشکی
۲۷	۱-۳-جایگاه عقل در اسلام
۲۸	۲-۳-عوامل سازنده عقل
۲۹	۳-۳-راه‌های اثبات بلوغ از منظر فقهی
۳۰	۴-۳-بلوغ و رشد در قرآن
۴۱	۵-۳-بلوغ دختران با حیض در علم پزشکی
۴۲	۶-۳-دیدگاه فقهای امامیه درباره حیض
۴۵	۷-۳-دیدگاه فقهای مذاهب درباره حیض
۴۶	۸-۳-حمل
۴۷	۹-۳-سن بلوغ در فقه اهل سنت و امامیه
۴۷	۱-۹-۳-نظر اهل سنت
۴۷	۲-۹-۳-نظر امامیه

۴۹	۱۰-۳- بلوغ زودرس و دیرس
۵۰	۱۰-۳-۱- دلایل و علائم پزشکی بلوغ زودرس در دختران و پسران
۵۱	۱۰-۳-۲- دلایل و علائم پزشکی بلوغ دیررس در دختران و پسران
۵۲	۱۰-۳-۳- توانایی انسان در تعیین سن بلوغ و تکلیف
۵۴	۱۱-۳- معیار رشد و بلوغ در دادگاه و پزشکی قانونی مبتنی بر علم پزشکی
۵۵	۱۲-۳- بررسی ابعاد حقوقی رشد و کمال عقل در قانون مجازات جدید
۵۷	۱۳-۳- اهلیت جزایی
۵۸	۱۴-۳- علل رافع مسئولیت کیفری
۶۰	فصل چهارم: اچالشهای حقوقی اختلاف سن بلوغ و رشد در فقه پزشکی
۶۱	۱-۴- رشد جنسی دلیل فقهی و پزشکی بلوغ
۶۳	۲-۴- رشد عقلی و ذهنی دلیل پزشکی و فقهی بلوغ
۶۶	۳-۴- دلایل پزشکی رشد و بلوغ
۶۹	۴-۴- رشد اخلاقی و دینی دلیلی بر بلوغ
۷۰	۵-۴- دیدگاه فقهی ناظر بر لزوم تحقق رشد برای شرط خطاب
۷۱	۶-۴- تعارضات سن بلوغ و رشد مسئولیت در فقه، قانون و علم پزشکی
۷۶	۷-۴- ضرورت اثبات عرفی رشد و عدم الزام به حکم دادگاه و پزشکی قانونی
۷۸	۸-۴- رشد و بلوغ دلیل عام تکلیف
۷۹	۹-۴- اقوال فقهای موافق نظریه کفایت بلوغ
۸۰	فصل پنجم: نتیجه گیری
۸۱	۵-۱- نتیجه گیری
۸۷	منابع

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

انسان از زمان تولد تا مرگ مراحل را طی می کند که از اهمیت خاصی برخوردار است به عنوان مثال در طفولیت و کودکی بیشتر به جنبه جسمی کودک توجه می شود در دوره نوجوانی بیشتر به آموزش و نهادینه کردن باورها و اعتقادات معطوف می شود و دوره های بعدی مسئولیت پذیری و تشکیل خانواده مهمترین فعالیت انسان محسوب می شود حال این سوال پیش می آید که در هر دوره با توجه به دین اسلام و تغییرات جسمی از نظر پزشکی چه شرایطی در نظر گرفته شده است؟ و هر دوره شامل چه احکامی می باشد؟

معمولا تمامی ادیان و کشورها از منظر دینی و پزشکی سنی را به عنوان سن بلوغ و شرایطی را به عنوان شرایط رشد در نظر گرفته اند اما در دین اسلام این شرایط و احکام به نظر می رسد با تفاوتی از منظر علم پزشکی برخوردار باشد؟ در فقه و حقوق یکی از شرایط عامه تکلیف و بسیاری از معاملات و اعمال حقوقی بلوغ و رشد می باشد که فقها سن خاصی هم برای آن در نظر گرفته اند و علم پزشکی نیز سن و علائم خاصی را در نظر گرفته است؟ در این تحقیق ما بر آن شدیم تا به بررسی این موضوع بپردازیم و شباهت ها و تفاوت های موضوع را مورد تحلیل و بررسی قرار دهیم؟ و مشخص نمائیم احکام اسلامی با علم پزشکی به بلوغ و رشد انسانها برای مسئولیت پذیری چه شرایطی در نظر گرفته اند؟ در این تحقیق ابتدا سعی می کنیم تا تعاریف و شرایطی که فقه و علم پزشکی برای بلوغ و رشد در نظر دارند را بیاوریم و سپس به تحلیل آنها بپردازیم.

۱-۲- بیان مسأله

بلوغ در لغت به دو معنا آمده است: (۱) رسیدن به مراد، رسیدن یا نزدیک شدن به پایان مقصد (۲) ادراک... و در اصطلاح عام، بلوغ آغاز مرحله طبیعی در زندگی انسان است که در آن باشکوفایی غریزه جنسی و پدید آمدن برخی تغییرات جسمی و روحی و روانی و رشد عقلی به مرتبه مردان و زنان بالغ نائل می شود و بر اساس تعریف فقهی بلوغ از این سن انسان، مضمول تکالیف دینی است و نقطه آغاز شمول احکام شرعی و حقوقی نسبت به هر فردی، رسیدن به بلوغ و رشد عقلی می باشد.

کلمه رشد نیز در کتب لغت به معنای هدایت، راه راست یافتن، صلاح و خیر کمال ترجمه شده و گاهی در مقابل غنی به معنای گمراه شدن و گاهی در مقابل ضرر، به معنای خسران و گاهی در مقابل شر، به معنای بدی آمده است و رشد در اصطلاح به معنای اهلیت و صلاحیت آمده است.

رشد از جمله مباحث فقهی و حقوقی است که به صلاحیت افراد محجور پرداخته و به شاخص های تعیین کننده این افراد برای انجام معاملات قانونی می پردازد موضوع رشد در خصوص افراد سفیه و کم خرد مطرح شده و خداوند در آیات مختلف به این موضوع اشاره کرده است.

در سن بلوغ از منظر فقهی بین مذاهب پنج گانه اختلاف نظر می باشد که البته مشهور فقهای امامیه آن را در دختران ۹ سال و در پسران ۱۵ سال می داند و نشانه های بلوغ احتلام، روییدن موی خشن اطراف شرمگاه و سن؛ هر یک از این علائم ظاهر شود، شخص بالغ و مکلف محسوب می گردد. اما در علم پزشکی در برخی موارد شروع شدن پروسه بلوغ زودتر از زمان نرمالش است که به آن بلوغ زودرس میگویند از طرفی دیگر در برخی موارد نیز هورمون های رشد و غدد تیروئیدی که مسئول اصلی رشد و تکامل طبیعی افراد هستند بعلت عواملی مانند شدت نور و کم کاری تیروئید روند بلوغ را به تاخیر می اندازند از طرفی بلوغ و مسائل مرتبط به آن بسته به اکوسیستم، محیط جغرافیایی و نوع آب و هوا می تواند تحت تاثیر قرار بگیرد همچنین نوع تغذیه، نژاد، قومیت تحت تاثیر قرار گرفتن بعضی هورمون ها مثل استروژن، تستسترون، و غدد تیروئید و درون ریز در چگونگی شکل گیری طبیعی و غیر طبیعی بلوغ تاثیر گزار است و هدف از این پژوهش بررسی این مطلب می باشد که آیا بر اساس داده های پزشکی سن بلوغ و همچنین رشد قابل تغییر است یا خیر و اینکه چه آثار حقوقی بر آن بار می شود.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

اهمیت بلوغ و رشد در آغاز مرحله ای جدید در زندگی انسانها از جنبه های مختلف قابل ارزیابی است فقه رشد و بلوغ را در اصطلاح رایج، آغاز مرحله ای طبیعی در زندگی کودک می داند که در آن، با پیدایی و شکوفایی غریزه جنسی و پدید آمدن برخی دگرگونی های جسمی و روانی و رشد عقلی و ادراکی، به مرتبه مردان و زنان نایل می شود. بلوغ در فقه یعنی رسیدن به سن یا مرحله ای که احکام دینی و حقوقی، واجبات و حرامها شامل حال انسان می شود.

علم پزشکی بلوغ را فرایند شگفتی می داند مشتمل بر یک رشته تغییرات هورمونی در بدن و مغز می داند که امکان دارد زودرس و یا دیرس باشد اثار و نتایج بلوغ و اختلال های آن در دو نوع زودرس و دیررس، از لحاظ

دو پدیده ملموس و محسوس رشد قد و رشد فکری به خوبی قابل بررسی است: در مورد رشد قد مقدماتی باید اشاره نمود که رشد طولی استخوان های دراز (مانند استخوان های ران و بازو) که افزایش قد مرهون آن هاست ناشی از عمل استخوان سازی غضروف های اتصالی واقع بین سر و تنه استخوان ها است. هورمون های جنسی ضمن این که فعالیت غضروف های اتصالی مزبور را تسریع و تشدید می نمایند و موجب رشد چشمگیر قد مقارن ایام بلوغ می گردند، از طرف دیگر هورمون های جنسی با فراهم آوردن عوامل استخوانی شدن و رسوب کلسیم در خود غضروف های اتصالی بالاخره آن ها را از کار می اندازند. بنابراین با در نظر گرفتن عوامل موثر دیگر مانند نژاد و زمینه خانوادگی (وراثت) رشد قد می تواند به عنوان معیاری برای زمان ظهور بلوغ به شمار رود.

فقه برای بلوغ و رشد شرایط خاصی را در نظر گرفته که مورد بحث بین فقها نیز می باشد و تقریباً دارای احکام ثابتی است حال آنکه علم پزشکی بلوغ و رشد را متغیر می داند. اهمیت بلوغ در فقه و حقوق اسلامی به آن است که نقطه آغاز شمول تکالیف و بسیاری از حقوق و احکام شرعی نسبت به هر فرد مسلمان شمرده می شود، و ازینرو سن بلوغ را سن تکلیف نیز می نامند. با توجه به بحث ها و مواردی که در مورد بلوغ بین فقه و علم پزشکی وجود دارد پرداختن به این موضوع ضرورت دارد تا زوایای آن مشخص گردد.

۱-۴-اهداف تحقیق

۱-۴-۱-هدف اصلی

۱- بیان احکام و شرایط بلوغ و رشد از دیدگاه فقه و علم پزشکی.

۱-۴-۲-اهداف فرعی

۱- تبیین تفاوت های بلوغ و رشد فقهی با بلوغ و رشد پزشکی.

۲- بیان چالش های حقوقی مترتب بر تفاوت دیدگاه های علم پزشکی و فقه .

۳- نقش داده های پزشکی در اثبات بلوغ فقهی.

۱-۵-سوالات تحقیق

۱-۵-۱-سوال اصلی

۱-چالشهای احکام فقهی و شرایط بلوغ و رشد در فقه مبتنی بر داده های پزشکی کدام است؟

۱-۵-۲-سوالات فرعی

۱-بلوغ و رشد فقهی با بلوغ و رشد پزشکی چه تفاوتی دارد؟

۲-چالش های حقوقی مترتب بر تفاوت دیدگاههای علم پزشکی و فقه کدامند؟

۳- تاثیر بلوغ زودرس و دیررس مبتنی بر داده های پزشکی در احکام حقوقی و کیفری چگونه است؟

۱-۶-فرضیه های تحقیق

۱-۶-۱-فرضیه اصلی

۱-در فقه برای تعیین بلوغ و رشد سن مشخص و ثابت نظر گرفته شده و در علم پزشکی سن تعیین بلوغ و رشد در افراد متغیر و با توجه به رشد افراد می باشد.

۱-۶-۲-فرضیه فرعی

۱- معیارهای تعیین سن رشد و بلوغ از نظر علم پزشکی و فقه تفاوت زیادی دارد.

۲-تنظیم احکام حقوق قضایی با شرع و اثبات دعوی با نظریه پزشکی در آیین دادرسی چالش حقوقی تفاوت بلوغ و رشد در فقه و علم پزشکی باشد که باعث سرگردانی و اختلاف نظر در امر قضا شده است.

۳- در فقه سن واحدی ملاک و معیار بلوغ برای احکام حقوقی و کیفری باشد که لازم است با توجه به پیشرفت های تشخیصی علم پزشکی متناسب با افرادمختلف تغییر یابد.

۱-۷- پیشینه تحقیق

باتوجه به اینکه شمول بسیاری از احکام حقوقی و جزایی مشروط بر بلوغ و رشد می باشد، همچنین یکی از شروط صحت عبادات و معاملات بلوغ و رشد میباشد و از آنجاییکه در منابع فقهی و حقوقی تعریف جامعی از رشد و بلوغ دیده نمی شود و در سن بلوغ نیز بین مذاهب اختلاف نظر وجود دارد و مقالات و پایان نامه های مختلفی هم در این زمینه نوشته شده من جمله :

۱- کمالی و کاویانی (۱۳۹۶) در پژوهشی به عنوان «عوامل پیدایش بلوغ زود رس در کودکان و تعیین راهکارهای پیشگیری از بلوغ زودرس» به این نتیجه رسیدند که بلوغ مرحله ای از زندگی است که توام با تحولات جسمی و روحی می باشد که نوجوان هنگام گذر از دوران کودکی به بزرگسالی آن را تجربه میکند، دوران بلوغ دوران حکومت سرنوشت انسان است و این که کودک چگونه این دوران را بگذراند به نوع برخورد او با مراحل بلوغ بستگی ندارد بلکه نوع روابط والدین با او و تاثیری که بر ساختار زندگی او میگذارد دارای اهمیت زیادی است.

۲- پژوهشی توسط برزویی و کاظمی (۱۳۹۴) تحت عنوان " سن اهلیت و مسئولیت قانونی در فقه اسلامی و نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران" انجام شده است. پژوهشگران در این پژوهش بیان می دارند در قانون مدنی ایران به تبع فقه، برای تحقق اهلیت معامله، علاوه بر بلوغ، رشد هم لازم است. در فقه سن بلوغ مشخص است اما برای رشد سنی معین نشده است. قبل از انقلاب، ماده ۱۲۱۰ ق.م.ا. ۱۸ سال را اماره ی رشد قرار داده بود، اما بعد از انقلاب به بهانه ی انطباق قانون با شرع، ماده یادشده به طور مبهمی اصلاح شد. در حالی که متن ماده سن بلوغ را اماره ی رشد اعلام کرد، مطابق تبصره ی ۲، در صورتی میتوان اموال صغری را که بالغ شده به او داد که رشد او ثابت شود. در این مقاله «رشد» از دیدگاه فقهی بررسی شده و ثابت شده است که: اولاً، رشد صرفاً برای تصرف در امور مالی لازم است؛ ثانیاً، اصلاح انجام شده در ماده ی ۱۲۱۰ ق.م. منطبق با نظر مشهور فقها در فقه امامیه نیست؛ مشهور، بلوغ را اماره ی رشد نمیدانند و بین اموالی که در تصرف صغیر است با اموالی که ولی میخواهد به تصرف او بدهد تفاوت قائل نمیشوند؛ ثالثاً، رشد یک مفهوم عرفی است و اثبات آن نیز جنبه ی عرفی دارد؛ برای اثبات آن، به حکم دادگاه نیاز نیست، بلکه ولی باید به نحو متعارف نسبت به آن علم یا ظن قابل قبول پیدا کند. بر این اساس اگر قانونگذار بر مبنای غلبه سن معینی را نشانه ی رشد قرار دهد، خلاف شرع عمل نکرده است.

۳- پژوهشی با عنوان «**علایم بلوغ از دیدگاه تشیع و تسنن**» توسط ضمیری در سال ۱۳۹۱ انجام شده پژوهشگر در این پژوهش بیان می دارد که بلوغ یکی از مراحل رشد طبیعی انسان است که خداوند مقارن با آن تکالیفی را مشخص فرموده و نظر به اهمیت آن نشانه هایی برای آن بیان شده است و فقهای شیعه و سنی از دیرباز آن را مورد بحث قرار داده و به این نتیجه رسیده اند که علایم بلوغ در پسران و دختران متفاوت است و برخی از آنها مشترک است از قبیل انبات و احتلام و سن ولی عادت ماهانه خاص دختران است.

۴- پژوهشی توسط حسن روحانی و حسین مهرپور ، (۱۳۹۱) تحت عنوان " **سن اهلیت و مسئولیت قانونی در فقه اسلامی و نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران** " انجام شده است. پژوهشگران در این پژوهش بیان می دارند ، یکی از مشکلاتی که در نظام حقوقی فعلی ایران بایسته مطالعه و پژوهش علمی است، موضوع سن افراد در برخورداری و استیفای حقوق اجتماعی و سیاسی و همچنین مسئولیت کیفری آنهاست. تعدد نصاب‌های سنی برای برخورداری از حقوق احراز مسئولیت‌های کیفری و مدنی و تعارض میان این نصاب‌ها نوعی سردرگمی، آشفتگی و تبعات منفی ناشی از آنها را در پی داشته است.

۵- پژوهشی با عنوان «**بررسی سن مسئولیت کیفری در فقه و حقوق موضوعه**» توسط سیده مریم عطار شهرکی در سال ۱۳۹۰ انجام شده وی به این نتیجه رسیده است که سن مسئولیت کیفری یکی از مسائل مهم حقوق جزا میباشد که مورد نقد فقها و حقوقدانان است و باید قانونگذار با در نظر گرفتن شرایط اطفال ، سنی را به عنون حداقل سن عدم مسئولیت کیفری و سنی را نیز برای اعمال مسئولیت نسبی بر اطفال مرتکب جرم تعیین نماید همچنین برای تعیین سن مسئولیت تام کیفری غیر از رسیدن به بلوغ جنسی رسیدن به رشد فکری (جزایی) و احراز آن را در نظر بگیرد اما این پژوهش به دنبال بررسی امکان تغییر سن بلوغ و رشد مبتنی بر داده های پزشکی می باشد و تلاش می شود زمان دقیق رسیدن به بلوغ و رشد با توجه به داده های علم پزشکی روشن شود و مستند به ادله پزشکی باشد و احکام شرعی و حقوقی نسبت به افرادی که مبتلا به بلوغ زود رس یا دیر رس میباشند مشخص گردد.

۶- نجمه بهروز در دانشگاه قم در پژوهشی با عنوان «**بررسی اهلیت در معاملات و مبانی فقهی آن در فقه امامیه و حقوق موضوعه**» در یافته های تحقیق خود آورده است که با استناد به بند ۲ ماده ۱۹۰ قانون مدنی به اهلیت طرفین معامله بعنوان یکی از شرایط اساسی صحت معامله اشاره کرده و اینکه در این ماده اهلیت دارای ۳ رکن است . بلوغ ، رشد، عقل که در صورت فقدان هر یک از این سه عنصر قرارداد فاقد اعتبار قانونی است همچنین اشاره دارد به اینکه در فقه نیز صفت کمال که همان اهلیت در حقوق میباشد از شرایط عمومی

متعاقدين است و بلوغ بعنوان اولين ركن اهليت و شرط صحت معامله مي باشد و به موجب آن عقدي كه صبي واقع مي سازد باطل است.

۸-۱- روش تحقيق

روش استفاده در اين تحقيق توصيفي- تحليلي با منابع كتابخانه اي مي باشد. روش كتابخانه اي در تمام تحقيقات علمي مورد استفاده قرار مي گيرد در اين روش از طريق فيش برداري به تحقيق و تفحص در كتب و مقالات حقوق و سايت هاي اينترنتي علمي پرداخته و سپس با تجزيه و تحليل مطالب تحقيق بررسي مي گردد.

۹-۱- سازماندهي تحقيق

پايان نامه حاضر با موضوع تاملی فقهی بر احكام بلوغ و رشد مبتنی بر ادله پزشکی در پنج فصل تنظيم شده است:

فصل اول: کلیات تحقيق

فصل دوم: مفاهيم و مباني نظري

فصل سوم: جايبگاه سن و عقل در بلوغ و رشد

فصل چهارم: ادله پزشکی و فقهی برای بلوغ و رشد

فصل پنجم: نتیجه گیری

فصل دوم

تعاریف و مفاهیم نظری

۲-۱- بلوغ در لغت

بلوغ در لغت به معانی وصول به چیزی، رسیدن به مراد، رسیدن یا نزدیک شدن به پایان مقصد (مکان، زمان یا امری دیگر)، کامل شدن و پختن میوه و رسیدن کودک به سن رشد به کار رفته است (ابن فارس، ۱۴۰۴)

در اصطلاح عام، بلوغ آغاز مرحله ای طبیعی در زندگی کودک است که در آن، با پیدایی و شکوفایی غریزه جنسی و پدید آمدن برخی دگرگونی‌های جسمی و روانی و رشد عقلی و ادراکی، به مرتبه مردان و زنان نایل می‌شود. (فیومی، بی تا)

در میان کتب فقهی اهل سنت دو تعبیر به چشم می‌خورد که وضعیت بلوغ را بیان می‌کند:

«انتهأ حَدُّ الصَّغَرِ» پایان یافتن حد خردسالی را بلوغ گویند. (ابن عابدین، ۱۳۹۹: ۱۵۳)

«وَحَدُّ الْبُلُوغِ صَيْرُورَةُ الْإِنْسَانِ بِحَالٍ لَوْ جَامَعَ يَنْزِلُ» بلوغ به حالتی از انسان گفته می‌شود که چنانچه نزدیکی کند منی از او بیرون بیاید (العینی، ۱۴۰۱: ۲۵۳)

در میان فقه‌های شیعه بلوغ رسیدن به قابلیت و استعداد نزدیکی کردن یا نزدیکی شدن است قابلیت که شهوت از آن برانگیخته شده و با وجود نزدیکی و قابلیت، غسل بر آن مترتب شود و این اولین مراتب صدق مردانگی در جنس مذکر و اولین مراتب صدق زن بودن در جنس مؤنث به شمار می‌آید. (کاشف الغطاء، ۱۴۲۲: ۲۵۱)

۲-۲- تعریف تکلیف

تکلیف در لغت به معنای امر به انجام دادن کاری است که انجام دادنش برای کسی که به او امر شده مشقت دارد (ابن منظور، ۱۴۰۵) و در اصطلاح، اوامر و نواهی خداوند به بندگانش است در جهت انجام دادن یا ندادن بعضی افعال. از همین معنای اصطلاحی است که تعبیر «دار تکلیف» یعنی دنیا که آدمی در آن موظف به انجام دادن تکالیفش است و نیز اصطلاح «سن تکلیف» به معنای سن رسیدن به بلوغ و انجام دادن وظایف شرعی به وجود آمده است. (معین، ۱۳۷۱: ۱۱۲۸)